



## Gheorghe Lazin

1946–2004

La numai două săptămâni după ce împlinise 58 de ani, în 19 aprilie 2004 a plecat dintre noi, uitat sau neglijat de mulți dintre colegi sau prieteni, unul dintre specialiștii reprezentativi pentru cercetarea arheologică din spațiul nord-vestic al României. Am înțeles că până în ultimele clipe și-a păstrat optimismul și verva, atât de caracteristice, neînchipuindu-și că poate renunța vreodată la proiectele de viitor. Și de data aceasta, destinul s-a dovedit a fi implacabil.

S-a născut la 4 aprilie 1946 în localitatea Viile Satu Mare (jud. Satu Mare), unde în cele din urmă a revenit, găsimdu-și locul de veci. Între anii 1959–1963 a urmat studiile liceale la Satu Mare, funcționând apoi pe parcursul anului școlar 1963–1964 ca profesor suplinitor la Arieșul de Pădure, jud. Maramureș, împrejurare despre care își amintea adeseori cu plăcere. Încă din primii ani de studenție, susținută în perioada 1964–1969, la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, a participat la activitatea unor importante șantiere arheologice transilvănene, cum a fost cel de la Țaga (jud. Cluj),

conduse de profesorul Dumitru Protase. După absolvire, rezultatele foarte bune i-au asigurat un post la Muzeul din Deva, unde a activat în perioada 1969–1971, colaborând la cercetările arheologice de la Fețele Albe (în Munții Orăștiei), Strei–Călan, Deva, Micia.

Un moment de turmă în evoluția profesională l-a reprezentat transferul la Muzeul Județean Satu Mare (1971), revenind astfel în locurile natale (ca arheolog și muzeograf a fost angajat al acestei instituții până în anul 1999). În numele acestui prestigios muzeu sau în colaborare cu alte instituții de specialitate, timp de aproape 30 de ani a susținut cercetări de teren în diverse microzone ale județului Satu Mare, dar și în județul Bihor (la Sănnicolau de Beiuș, împreună cu profesorul Radu Popa) ori la nord de Tisa superioară, în Ucraina Ciscarpatică (1996: Slatina, Biserica Albă, Apșa de Mijloc, în colaborare cu Universitatea din Ujgorod). Pe parcursul acestei durate s-a dovedit a fi fost unul dintre puținii specialiști activi la muzeele din nord-vestul României, interesați de arheologia mileniului I p.Chr., perioadă puțin cunoscută în acest teritoriu, cu propuneri de reconstituire ce pot fi sprijinite doar de rezultatele cercetărilor arheologice. În timp, studiile, articolele și rapoartele de săpătură publicate de Gheorghe Lazin au contribuit semnificativ la îmbogățirea cunoștințelor.

După investigațiile de importanță majoră pentru cunoașterea epocii romane în nord-vest, susținute de Sever Dumitrașcu și Tiberius Bader în așezarea, centrul pentru producția ceramicii și cimitirul de la Medieșu Aurit (între 1964–1970, reluate apoi de către profesorul Sever Dumitrașcu între 1995–1997, în colaborare cu Gh. Lazin), cercetarea acestei perioade aproape că devenise lipsită de susținere. Este meritul lui Gheorghe Lazin, alături de demersurile Muzeului din Zalău, acela de a fi relansat săpăturile și studiul epocii de început a „mileniului întunecat” în partea nord-vestică a țării. Astfel, sunt importante rezultatele cercetărilor de la Culciu Mare, Satu Mare (cuptoare pentru ars ceramică), Orașu Nou, Săcășeni, Mădăras și mai ales Lazuri, unde a identificat un important centru pentru producția ceramicii, care funcționa pe la sfârșitul sec. IV p.Chr. (bibliografia, nr. 11, 13, 15, 27, 29, 38, 39). A fost interesat în mod constant de evoluția locuirii dacice pe parcursul secolelor I a.Chr. – I p.Chr. în zona Someșului inferior și în general din spațiul Tisei superioare, fiind un susținător al ideii că în întreg acest spațiu a existat o evidentă continuitate de locuire dacică pe parcursul epocilor Latene și romană imperială, așa cum am înțeles din numeroasele discuții purtate. Prin publicațiile sale, alături de săpăturile de la Acâș și Lazuri, a contribuit la mai clara conturare a imaginii acestei perioade, cu

probleme încă nesoluționate (bibliografie, nr. 3, 6, 13, 14, 19, 22, 24, 40); de altfel, teza de doctorat, nefinalizată, se referea tocmai la o astfel de temă. O aplecare aparte a fost aceea pentru studiul descoperirilor monetare cunoscute în zonă (din epoca Latène, romană și nu numai); un studiu publicat încă în 1969 este frecvent citat și astăzi în literatura de specialitate (bibliografie, nr. 1, 4, 5, 7, 9, 10, 18, 20, 28, 34, 37).

Nu i-au fost străine materialele arheologice medievale timpurii, publicând complexe arheologice și artefacte din această vreme, scoase la lumină în urma săpăturilor de la Lazuri și Săcășeni, iar orizontul slav timpuriu din așezarea de la Lazuri a fost corect plasat cronologic (sec. VI–VII p.Chr.) încă de la începutul investigațiilor de acolo (bibliografia, nr. 16, 25). Unele dintre primele cercetări în fortificațiile medievale din nord-vest aparțin lui Gheorghe Lazin, referindu-mă la săpăturile de la Crucișor și Tămășeni (jud. Satu Mare), din păcate rezultatele nefiind publicate.

Pasiunea pentru cercetarea arheologică, în complexitatea ei, o ilustrează și faptul că era un foarte bun cunoscător al diverselor microzone ale județului Satu Mare, construindu-și relații în diversele locuri. Astfel se explică de ce a avut posibilitatea să semnaleze numeroase descoperiri întâmplătoare, din diverse perioade (inclusiv preistorice, bibliografia nr. 30, 31, 33). Prin aceste descoperiri și mai ales ca urmare a cercetărilor întreprinse la suprafața solului, a contribuit în măsură importantă la îmbogățirea repertoriului arheologic al județului, fiind de subliniat, în acest sens, faptul că a fost cel dintâi care a alcătuit și publicat un catalog al descoperirilor cunoscute din a doua jumătate a mileniului I p.Chr. (bibliografie, nr. 25).

Nu a neglijat sarcinile care îi reveneau în calitate de muzeograf, realizând numeroase expoziții temporare, cum au fost cele dedicate „Mileniului sătmărean – 1972”, aniversării a „2050 de la crearea statului dac” (1980) sau expoziția de bază a Muzeului Județean Satu Mare (1988–1990) și a celui din Tășnad (1977). Pe parcursul anilor de activitate a participat la numeroase manifestări științifice de specialitate, comunicând rezultatele propriilor cercetări și atrăgând atenția asupra unei zone relativ neglijate, însă din multe puncte de vedere importantă pe parcursul diferitelor perioade ale istoriei străvechi și vechi. În ultimii ani a colaborat la ziarele „Informația zilei” și „Informația zilei de duminică” (Satu Mare), publicând o serie de articole de popularizare, cu scopul de a oferi reconstituiri succinte pentru trecutul localităților din județul Satu Mare.

Începând cu anul 1993 au fost reluate – prin colaborarea dintre Muzeul sătmărean și Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj – cercetările din situl pluristratificat de la Lazuri – Iubi tag (jud. Satu Mare), identificat și sondat anterior de către specialistul evocat aici. Astfel, pe parcursul numeroaselor luni de muncă împreună am avut prilejul să-l cunosc mai bine pe omul și specialistul Gheorghe Lazin, apreciindu-i de la bun început experiența profesională și excelența cunoaștere a materialului arheologic, indiferent de perioadă. În diverse împrejurări am înțeles că dispunea de o bunănotă sufletească nativă, uncori exprimată cu candoare, calitate pe care de multe ori încerca s-o mascheze și care, probabil din această cauză, a rămas neștiută unora dintre cei care l-au cunoscut. De asemenea, știu că pe parcursul vieții a avut de înfruntat numeroase dificultăți, care au contribuit cu siguranță la măcinarea stării de sănătate.

În ciuda optimismului care îl caracteriza, ultimul cuvânt a aparținut destinului.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Ioan STANCIU

### Bibliografie – Gheorghe Lazin

1. *Circulația monetară în nord-vestul României (sec. II–IV)* [*Der Münzumschlag im Nordwesten Rumäniens (2–4. J.H.)*], Satu Mare StCom, I, 1969, p. 111–120.
2. *Un depozit din epoca bronzului de la Salonta*, Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, seria Historica, XIV, 2, 1969, p. 35–41.
3. *Un depozit de unelte dacice descoperit la Lunca (Munții Orăștiei)* [*Un dépôt d'outils daces mis au jour à Lunca (Monts d'Orăștie)*], Sargetia, VII, 1970, p. 21–26.
4. *Tezaurul de monede romane imperiale de la Jieș – Popi (jud. Hunedoara)* [*Le trésor de monnaies romaines impériales de Jieș – Popi (dép. de Hunedoara)*], Studii și Cercetări de Numismatică, V, 1971, p. 335–344.
5. *Un tezaur de monede romane din colecția muzeului din Deva* [*Un trésor de monnaies romaines des collections du Musée de Deva*], Sargetia, VIII, 1971, p. 61–66.

6. *Descoperiri dacice din sec. II–III e.n. în zona Carei*, [Dakische Funde aus dem II–IV Jahrhundert in der Zone von Carei], Crisia, II, 1972, p. 199–213 (colaborare: J. Némethi).
7. *Descoperiri monetare antice în Transilvania (XI)*, Sibiu. Studii și Comunicări, 18, 1974, p. 135–139 (colaborare: E. Chirilă et al.).
8. *Cercetări arheologice în sudul județului Satu Mare (zona Tășnad) – I* [Des recherches archéologiques au midi du département Satu Mare (zone Tășnad) – I], Satu Mare StCom, III, 1975, p. 61–75, pl. XIII–XVI.
9. *Un tezaur monetar din sec. al XVII-lea descoperit la Târșoț* [Un trésor monétaire du XVII<sup>e</sup>-è siècle decouvert à Târșoț], Satu Mare StCom, III, 1975, p. 87–96, pl. XVII–XVIII (colaborare: Viorica Ursu).
10. *Monede antice din colecția Muzeului Județean Satu Mare* [Alte Münzen aus der Sammlung des Kreis Museums Sathmar], Satu Mare StCom, IV, 1980, p. 127–131.
11. *Cuptoare dacice de ars ceramică din sec. III–IV e.n. descoperite la Satu Mare* [Dakische Keramikbrenneröfen aus dem III–IV Jahrhundert unserer Zeit, die im Satu Mare entdeckt wurden], Satu Mare StCom, IV, 1980, p. 133–142.
12. recenzic: T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei*, în: Satu Mare StCom, IV, 1980, p. 451–453.
13. *Mărturii arheologice din județul Satu Mare* [Témoignages archéologiques du département de Satu Mare], Muzeul Județean Satu Mare, Satu Mare, 1980 (colaborare: Tiberiu Bader).
14. *Descoperiri dacice din sec III î.e.n. – I e.n. în județul Satu Mare – Catalog*, Satu Mare StCom, V–VI, 1981–1982, p. 69–81, pl. XXI–XXV.
15. *Ceramica ștampilată din secolele III–IV e.n. descoperită în nord-vestul României* [Stempelkeramik aus dem III–IV Jahrhundert unserer Zeit in Nord-Westen Rumâniens entdeckt], Satu Mare StCom, V–VI, 1981–1982, p. 123–135, pl. XXVIII–XXXVII.
16. *Două piese de metal din sec. VIII–IX descoperite în localitatea Lazuri – jud. Satu Mare* [Zwei Gegenstände aus Metal, aus dem VIII–IX Jahrhundert in der Ortschaft Lazuri – Kreis Satu Mare – entdeckt], Satu Mare StCom, V–VI, 1981–1982, p. 137–142.
17. recenzie: Alexandru Sășianu, *Moneda antică în vestul și nord-vestul României*, Satu Mare StCom, V–VI, 1981–1982, p. 677–680 (colaborare: M. Lazin).
18. *Tezaurul monetar de la Tășnad, secolele XV–XVII*, AMP, VIII, 1984, p. 301–303.
19. *Noi descoperiri dacice pe teritoriul actual al județului Satu Mare* [Nouveles découvertes daces dans le département Satu Mare], Satu Mare StCom, VII–VIII, 1986–1987, p. 85–93 (colaborare: A. Cionca).
20. *Monede antice mai recent descoperite în județul Satu Mare* [Monnaies antiques récemment découvertes dans le département de Satu Mare], Satu Mare StCom, VII–VIII, 1986–1987, p. 95–99, pl. I (colaborare: I. Popescu).
21. *Spada feudal-timpurie de la Vetiş (județul Satu Mare)* [L'épée du début de Moyen Age trouvée a Vetiş (département Satu Mare)], Satu Mare StCom, VII–VIII, 1986–1987, p. 159–162 (colaborare: D. Radosav).
22. *Rezultatele cercetărilor arheologice în așezarea dacică (sec. I î.e.n. – sec. I e.n.) de la Lazuri – jud. Satu Mare*, SympThrac, 7, 1989, p. 312–314.
23. *100 de ani de muzeografie pe meleagurile sătmărene*, SympThrac, 8, 1990, p. 21–28 (colaborare: B. Dulgău).
24. *Civilizația dacică din secolul II î.e.n. – I e.n. în nord-vestul României*, SympThrac, 8, 1990, p. 62–67.
25. *Așezări și descoperiri arheologice din secolele V – IX e.n. în județul Satu Mare*, SympThrac, 8, 1990, p. 79–86 (colaborare: M. Hep).
26. *Szatmár megyei éremletek, Szabolcs – Szatmári Szemle*, XXVI, 3, 1991, p. 335–337.
27. *Un mormânt din secolul III e.n. descoperit la Cebăluț (jud. Satu Mare)* [Ein in Cebăluț (Kreis Satu Mare) entdecktes Grab aus dem 3 Jh.u.Z.], AMP, XVI, 1992, p. 339–346.
28. *Monede antice din județul Satu Mare. Bibliografia numismatică a județului Satu Mare – antică și medievală* [La monnaie antique au département de Satu Mare. La bibliographie numismatique du département de Satu Mare – antique et medievale], Satu Mare StCom, IX–X, 1992–1993, p. 49–56 (colaborare: I. Ciarnău).
29. *O categorie aparte a ceramicii din sec. III – IV d. H. descoperită în nord-vestul României* [Une categorie à part de la ceramique du III-e – IV-e siècle ap.Ch. découvertes au nord-ouest de la Roumanie], Revista Bistriței, IX, 1995, p. 145–148.
30. *Topoare eneolitice descoperite în județul Satu Mare* [Haches eneolithique découvertes dans le département de Satu Mare], Satu Mare StCom, XIII, 1996, p. 15–25 (colaborare: N. Iercoșan).

31. *Un topor de luptă cu disc și spin descoperit la Noroieni (comuna Lazuri, județul Satu Mare) [Une hache de lutte "au disque et à l'épine" découvert à Noroieni (commune Lazuri, département de Satu Mare)], Satu Mare StCom, XIII, 1996, p. 57–60.*
32. *Medieșu Aurit, jud. Satu Mare, în: CCAAR 1995, București, 1996, p. 77. (colaborare: S. Dumitrașcu et al).*
33. *O nouă descoperire aparținând culturii Suciului de Sus (Așezarea de la Tătărești, jud. Satu Mare) [A new discovery belonging to the culture of Suciului de Sus (The settling of Tătărești, Satu Mare county)], Satu Mare StCom, XIV, 1997, p. 75–84 (colaborare: S. Pop).*
34. *Rectificări privind două monede romane imperiale descoperite în județul Satu Mare [Rectification concerning two Roman Imperial coins discovered in Satu Mare county], Satu Mare StCom, XIV, 1997, p. 119–122.*
35. *Lazuri 1 (punctul "Lubi tag"), jud. Satu Mare. Așezările din mileniul I p.Chr., în: CCAAR 1997, București, 1998, p. 37–40 (colaborare: I. Stanciu, R. Gindele, L. Marta, S. Pop).*
36. *Medieșu Aurit, în: CCAAR 1997, București, 1998, p. 42–43 (colaborare: S. Dumitrașcu, S. Pop, R. Gindele).*
37. *Monede antice în județul Satu Mare [Monnaies antiques au département de Satu Mare], Satu Mare StCom, XV–XVI, 1998–1999, p. 71–74 (colaborare: R. Ardevan).*
38. *Județul Satu Mare – Bibliografia perioadei secolelor II – IV [Satu Mare county – The Bibliography of II<sup>nd</sup> – IV<sup>th</sup> centuries], Satu Mare StCom, XV–XVI, 1998–1999, p. 107–114.*
39. *Mădăras, com. Ardud, jud. Satu Mare, în CCAAR 1998, București, 1999, p. 70 (colaborare: N. Iercoșan).*
40. *Cercetări arheologice privind epoca traco-dacică în Ucraina Transcarpatică [Archaeological Researches Concerning Thracian – Dacian Epoch in Transcarpathian Ukraine], în: Viorel Ciubotă, Vasile Marina (coord.), Relații româno – ucrainene, istorie și contemporaneitate, Satu Mare, 1999, p. 149–156 (colaborare: V. Marina).*
41. *Petea, com. Dorolț, jud. Satu Mare. Punct: Vamă, în: CCAAR 1999, București, 2000, p. 74 (colaborare: J. Némethi, R. Gindele, L. Marta).*

Ciprian ASTALOȘ